

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รัฐตลาดกับการพนันชายแดนแม่สอด-เมียวดี: แนวคิดและกรณีศึกษา สถานการณ์ ปัญหา มาตรการป้องกันการพนันกับเยาวชน

The Market State and Gambling in the
Mae Sot - Myawaddy Border:
Concepts and Case Study Situation,
Issues, and Measures to
Prevent Youth Gambling

วสันต์ ปวนปันวงศ์

วสันต์ ปวนปันวงศ์.

รู้ตลาดกับการพนันชายแดนแม่สอด-เมียวดี: แนวคิดและกรณีศึกษา สถานการณ์ ปัญหา มาตรการป้องกัน
การพนันกับเยาวชน = *The Market State and Gambling in the Mae Sot - Myawaddy Border: Concepts
and Case Study Situation, Issues, and Measures to Prevent Youth Gambling.*

1. บ่อน -- ไทย -- ตาก. 2. การพนัน -- ไทย -- ตาก. 3. การพนัน -- แม่ฮ่องสอน -- ไทย.
4. การพนัน -- แม่ฮ่องสอน -- ไทย. 5. นักพนันวัยรุ่น -- ไทย -- ตาก -- ภาวะสังคม.
6. นักพนันวัยรุ่น -- ไทย -- ตาก -- การป้องกัน.

HV6722

ISBN 978-616-602-118-9

ISBN (ebook) 978-616-602-120-2

ลิขสิทธิ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์วสันต์ ปวนปันวงศ์
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมิถุนายน 2567

จำนวน 100 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) กรกฎาคม 2567

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้น 2 ห้อง 205

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ราคาเล่มละ 180.- บาท

ประเภท

วิธีการใช้งาน

คำแนะนำในการใช้หรือการเก็บรักษา

คำเตือน/ข้อห้ามใช้/ข้อควรระวัง

วันเดือนปีที่หมดอายุ

หนังสือ

ใช้เพื่ออ่าน

ควรเก็บในที่พ้นแสงแดด ควรเก็บในที่แห้ง

ห้ามวางไว้ใกล้ไฟ/ห้ามเปียกน้ำ

พ.ศ. 2573

สารบัญ

สารบัญภาพ	(7)
คำนำ	(8)
กิตติกรรมประกาศ	(11)
บทที่ 1 บทนำ	1
บทนำ	1
จากทุนนิยมในบริบทโลกสู่ทุนนิยมชายแดน	9
ข้อถกเถียงว่าด้วยรัฐ ตลาด และทุนนิยม	12
ความเกี่ยวเนื่องของทุนนิยมชายแดนกับรัฐในยุคโลกาภิวัตน์	16
ความถดถอยของอำนาจรัฐผ่านปรากฏการณ์ทุนนิยมชายแดน	20
บทที่ 2 รัฐกับการพนันชายแดนแม่สอด-เมียวดี	23
รัฐกับการพนันชายแดน	23
พื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดีกับสภาพการณ์การขยายตัวของบ่อนการพนัน	28
รัฐในความสัมพันธ์ของการขยายตัวของทุนนิยมในรูปแบบการพนันในพื้นที่	
ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	33
การพนันพื้นที่ชายแดนกับการดำรงอยู่ของระบบทุนนิยม	36
บทที่ 3 เยาวชนกับสถานการณ์การพนันในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	41
เยาวชนกับบริบทของการพนันชายแดนในพื้นที่แม่สอด-เมียวดี	41
วัฒนธรรมการเล่นการพนันในพื้นที่เขตเศรษฐกิจกับความพรวมั่วของ	
มาตรการป้องกันปัญหาการเล่นการพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่	
ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	45

บทที่ 4	มาตรการป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่	
	ชายแดนแม่สอด-เมียวดีของพม่าที่มีส่วนเกี่ยวข้อง	49
	กฎหมายว่าด้วยเรื่องการป้องกันปัญหาการเล่นการพนันโดยสังเขป	49
	มาตรการการป้องกันปัญหาการเล่นการพนันของเยาวชนของเจ้าหน้าที่ฝ่าย	
	ปกครองในระดับจังหวัดและท้องถิ่น	51
	มาตรการป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดน	
	แม่สอด-เมียวดี ของภาคประชาสังคม	56
	ว่าด้วยเรื่องรัฐ ชุมชน และภาคประชาสังคมภายใต้บทบาทในการกำหนด	
	มาตรการป้องกันปัญหาการเล่นการพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่	
	ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	58
	กรอบแนวคิดพื้นที่ชายแดนและการพนันชายแดน: ข้อจำกัดของมาตรการ	
	ป้องกันปัญหาการเล่นการพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่แม่สอด-เมียวดี	62
บทที่ 5	รัฐ ชุมชน ภาคประชาสังคม: แนวทางป้องกันปัญหาการเล่นพนัน	
	ของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	67
	แนวทางป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดน	
	แม่สอด-เมียวดี ในระดับหน่วยงานรัฐ	68
	แนวทางป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดน	
	แม่สอด-เมียวดี ในระดับครอบครัว	69
	แนวทางป้องกันปัญหาการเล่นพนันของเยาวชนไทยในพื้นที่ชายแดน	
	แม่สอด-เมียวดี ในระดับชุมชน	70
บทที่ 6	สรุป รัฐตลาดกับการพนันชายแดน	73
	เอกสารอ้างอิง	82
	ดัชนี	89

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ด้านพรมแดนแม่สอด-เมียวดี	2
ภาพที่ 2	กาสิโนในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	6
ภาพที่ 3	รัฐกะเหรี่ยงในพื้นที่เมียวดี	7
ภาพที่ 4	กาสิโนในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	9
ภาพที่ 5	การพัฒนาพื้นที่เมืองช่วยโกะโก่ จังหวัดเมียวดี	11
ภาพที่ 6	ท่ารถโดยสารด้านพรมแดนแม่สอด-เมียวดี	16
ภาพที่ 7	ท่ารถโดยสารด้านพรมแดนแม่สอด-เมียวดี	20
ภาพที่ 8	กาสิโนพรมแดนแม่สอด-เมียวดี	24
ภาพที่ 9	ป้ายโฆษณาและการจัดพื้นที่จอดรถในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี	28
ภาพที่ 10	ทุนเงินในการสร้างโรงแรมและกาสิโนในพื้นที่ “ช่วยโกะโก่” เมืองใหม่ริมฝั่งเมย-เมียวดี	33
ภาพที่ 11	พื้นที่กาสิโนในเมียวดี	36
ภาพที่ 12	ท่าข้ามเรือบ้านวังแก้วตรงข้ามกับช่วยโกะโก่ เมียวดี	45
ภาพที่ 13	พื้นที่ภายในกาสิโนในเมียวดี	62

บทที่

2

รัฐกับการพนันชายแดน แม่สอด-เมียวดี

รัฐกับการพนันชายแดน

แม้จะกล่าวว่ารัฐชาติสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับเส้นเขตแดนหรืออาณาเขตของรัฐ แต่บริบทการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ภายใต้ความเป็นโลกาภิวัตน์ ในความหมายของเขตแดนหรือดินแดนของรัฐที่เป็นแผนที่ในการตรึงอำนาจอธิปไตย ซึ่ง จักรกริช สังขมณี (2555) ได้อธิบายให้เห็นภาพว่า สาระสำคัญของเส้นเขตแดน (Borderline) ไม่ใช่เป็นเพียงกฎเกณฑ์หรือระเบียบของอาณาบริเวณและอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนของรัฐชาติหากแต่ยังเกี่ยวพันและส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ ตลอดจนกระบวนการสร้างความเป็นคนในและคนนอก ฉะนั้น ผู้เขียนได้สังเคราะห์จากการให้ความหมายดังกล่าวของเรื่องเขตแดนรัฐและเชื่อมโยงให้เห็นว่าเส้นเขตแดนดังกล่าวถูกทำให้พรั่นไหวโดยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กล่าวคือเส้นเขตแดนเป็นสิ่งที่ถูกลดทอนความสำคัญ ในมิติเศรษฐกิจ กล่าวได้ว่าในมิติเศรษฐกิจ การปกครองในรูปแบบรัฐสมัยใหม่และโลกาภิวัตน์ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายทุนอุตสาหกรรมพนันจากประเทศโลกที่หนึ่งมายังประเทศโลกที่สาม ตัวอย่างเช่น ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 การขยายตัวของบ่อนการพนันมีลักษณะการทำเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่โดยอุตสาหกรรมดังกล่าวกำลังมีการเปลี่ยนผ่านจากประเทศที่ทำอุตสาหกรรมในทวีปอเมริกาและทวีปยุโรป กำลังเกิดการเคลื่อนย้ายทุนและอุตสาหกรรมพนันเข้าสู่เอเชีย ฉะนั้น จะเห็นว่าในพื้นที่ชายแดนแถบเอเชียมีมากขึ้นไปด้วยการพัฒนาธุรกิจการพนันอย่างแพร่หลาย (De Koninck & Rousseau, 2012) ทั้งนี้ ยังมีนักลงทุนจีน

ภาพที่ 8: กาสีโนพรมแดนแม่สอด-เมียวดี
ที่มา: ผู้เขียน

เข้าไปลงทุนทำบ่อนการพนันในพื้นที่ชายแดนในกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ เมืองลาในรัฐฉาน และเมียวดีในรัฐกะเหรี่ยง ประเทศเมียนมา บ่อนเต็นในประเทศลาว เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมการพนันเข้าสู่ในประเทศ กำลังพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ในบางช่วงเวลาเงินเองก็ไม่ได้ประสบความสำเร็จในการลงทุนในอุตสาหกรรมการพนันในทุก ๆ ที่เสมอไป (นักรบ เถียรอำ, 2560)

จากบริบทการเติบโตขึ้นของอุตสาหกรรมบ่อนการพนันข้างต้น การให้ความสำคัญเรื่องความเป็นรัฐชาติในพื้นที่ชายแดนจึงพร่าเลือนไป การกำหนดเขตแดนของรัฐสมัยใหม่ไม่มิลกับการเปิดบ่อนการพนันในพื้นที่ชายแดน เนื่องจากเป้าหมายการผลักดันเรื่องบ่อนการพนันเป็นเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ซึ่งไม่ได้สนใจความสำคัญในความหมายของอาณาเขตหรือภูมิภาคของประเทศ อำนาจทางการเมืองของรัฐในบริบทรัฐชาติสมัยใหม่ถูกกลบด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ เมื่อกล่าวอย่างถึงที่สุดจะเห็นได้ว่า ภายใต้อาณัติที่ยืดหยุ่น และสภาวะยกเว้นในพื้นที่เขตเศรษฐกิจ

ภาพที่ 9: ป้ายโฆษณาและการจัดพื้นที่จอดรถในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี
ที่มา: ผู้เขียน

พื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดีกับสภาพการณ์การขยายตัวของบ่อนการพนัน

ในประเด็นนี้ผู้เขียนให้ความสนใจในลักษณะของการเล่นการพนันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างในพื้นที่ชายแดน ดังนั้น การตั้งคำถามของผู้เขียนเพื่อที่จะร้อยเรียงเกี่ยวกับหมุดหมายของประเด็นเรื่องพื้นที่ชายแดนบนฐานการขยายตัวของบ่อนการพนัน กล่าวคือ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยอุตสาหกรรมการใช้แรงงานอย่างเข้มข้นและหลากหลาย ทั้งนี้ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมักพ่วงมากับกฎหมายพิเศษหรือการปกครองพิเศษ อันส่งผลต่อการเป็นเมืองชายแดน และเป็นพื้นที่ตั้งของบ่อนการพนันชายแดน ทั้งนี้ อำเภอแม่สอดมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ด้วยเป็นอำเภอชายแดนมีศักยภาพของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทย อยู่บนเส้นทางสำคัญ 2 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางเชื่อมเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก หรือระเบียงเศรษฐกิจแนวตะวันออก-

ตะวันออก (East-West Economic Corridor: EWEC) และเส้นทางหลวงสายเอเชียสาย 1 (Asian Highway: AH1) ซึ่งการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ประชาชาติธุรกิจ, 2560) นอกจากนี้ ยังมีการขยายระบบขนส่งระหว่างประเทศ ทั้งโครงข่ายถนน สะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 การปรับปรุงขยายสนามบิน ด้านศุลกากรแห่งที่ 2 ระบบไฟฟ้า น้ำประปา อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานจะพร้อมสมบูรณ์ภายในปี พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ ลักษณะด้านการปกครองแบ่งออกเป็น 10 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลแม่กุ 2) ตำบลแม่กาษา 3) ตำบลท่าสายลวด 4) ตำบลมหาวัน 5) ตำบลแม่ปะ 6) ตำบลแม่ตาว 7) ตำบลพระธาตุผาแดง 8) ตำบลด่านแม่ละเมา 9) ตำบลพระวอ และ 10) ตำบลแม่สวด (วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์, 2563)

ทั้งนี้ ลักษณะพื้นที่ทางกายภาพของอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ตั้งอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดเมียวดีของรัฐกะเหรี่ยง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีแม่น้ำเมยเป็นด่านพรมแดนธรรมชาติคั่นกลาง การเดินทางข้ามไปมาระหว่างสองรัฐของผู้คนสองฝั่งสามารถทำได้สองวิธีการ คือ การข้ามด้วยด่านทางการ หรือสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา และการข้ามด้วยด่านประเพณี ทั้งสองรัฐมีความร่วมมือทางด้านการค้ากันมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 (เกิดวาทบุญปราการ และคณะ, 2556) นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 เริ่มมีผู้คนข้ามแดนจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาสู่ประเทศไทย จนกระทั่งกลางทศวรรษที่ 1990 ยังไม่มีช่องทางอย่างเป็นทางการเพื่อเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย ก่อปรกัวยังไม่มีการขึ้นทะเบียนและการออกใบอนุญาตทำงานอย่างถูกกฎหมาย แต่ในช่วงทศวรรษดังกล่าวประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก แต่ขาดแคลนแรงงานภายในประเทศ กลุ่มทุนและกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ จึงพากันนำแรงงานข้ามชาติจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เข้ามาทำงานกันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้แม่สวดเป็นเมืองแห่งการใช้แรงงานมนุษย์อย่างเข้มข้นในอุตสาหกรรมต่าง ๆ (Stephen, 2018) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนแม่สวดอย่างเป็นทางการ กล่าวได้ว่า พัฒนาการของพื้นที่เขตเศรษฐกิจแม่สวดนับตั้งแต่อดีต เริ่มต้นจากเป้าหมายเพื่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจจวบจนปัจจุบัน รัฐได้จัดการกำกับควบคุมทั้งพื้นที่และธุรกิจต่าง ๆ ที่เข้ามาในแม่สวด จึงทำให้กลุ่มธุรกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งกาสิโนเป็นหนึ่งในธุรกิจที่มีมูลค่าการลงทุนและผลกำไรมหาศาล ดังนั้น การก่อตั้งพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษอันมีเป้าหมายในการสร้างพื้นที่พิเศษในแม่สวด ในแง่นี้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องรัฐตลาดที่เคลือบแฝงผ่านการพัฒนาพื้นที่ชายแดนแม่สวดให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษภายใต้การระดมทุนของอำนาจระบบทุนนิยมผ่านการดำเนินงานของรัฐตามประกาศ กนพ.ที่ 1/2558 ซึ่งพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สวด อำเภอพบพระ และอำเภอ

รัฐตลาดกับการพนันชายแดนแม่สอด-เมียวดี: แนวคิดและกรณีศึกษา สถานการณ์ ปัญหา มาตรการป้องกันกำกับการพนันกับเยาวชน

หนังสือเล่มนี้เกิดจากการรวบรวมงานทางวิชาการ ได้แก่ บทความและตัวอย่างจากงานวิจัยของผู้เขียน รวมถึงงานวิชาการที่มีการเผยแพร่ในวารสารทั้งระดับชาติและนานาชาติมาถอดแทรกจนเป็นหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนพยายามนำเสนอปรากฏการณ์ที่องค์ความรู้เรื่องรัฐชาติสมัยใหม่ถูกท้าทายโดยอำนาจด้านเศรษฐกิจผ่านการพัฒนาธุรกิจการพนันหรือบ่อนกาสิโนในพื้นที่ชายแดน จึงนำมาสู่การนำเสนอภาพของกลไกรัฐตลาดที่มีความซับซ้อนในบริบทของการพนันชายแดนและเขตเศรษฐกิจพิเศษของรัฐ ทั้งนี้ ยังนำเสนอประเด็นด้านมาตรการของรัฐต่อการป้องกันปัญหาการพนันในเยาวชนในมิติอำนาจรัฐที่ซ้อนทับกับการปฏิบัติการทางเศรษฐกิจในห่วงโซาระบบทุนนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ในพื้นที่ชายแดนแม่สอด-เมียวดี หวังว่าจะเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษาและผู้สนใจในประเด็นทางสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง

ISBN 978-616-602-118-9

9 786166 021189

ราคา 180 บาท
หมวดสังคมศาสตร์